

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Buskerud
Kommune:	602/Drammen
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning, tollbod
Nåværende funksjon:	Tollbod og handel
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	2

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
6607985	Hans Kiærsgate 1B, ekspedisjonsb	1876 - 1983	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	158462125	111/247
6607984	Hans Kiærsgate 1B, hovedbygg	1876 - 1878	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	158462133	111/247

Vern kompleks

Formål:	Verne Drammen tollbod som et arkitektonisk, arkitekturhistorisk og tollhistorisk viktig ledd i norsk historie og i Drammens bybilde.
Begrunnelse:	Den tidligere tollboden (hovedbygningen) og veierboden fra 1878 med senere tilbygget pakkhus fra 1957 og ca 1983 er velformete og typiske bruksbygg for sin tid og fremstår som representative og vesentlige innslag i Drammens bybilde. De er spesielt verdifulle sett i sin historiske og miljømessige sammenheng.
Omfang:	Hovedbygningens eksteriør og interiør. Ekspedisjonsbyggets (tidl. pakkhus) eksteriør.

Beskrivelse kulturmiljø

Tollbodanlegget består nå av hovedbygning fra 1878 og tidligere pakkhus der eldste del er fra samme tid. Det inngår i typisk havnemiljø med brygge rett utenfor og havnejernbanespor på landsiden der det for øvrig er blandet eldre og nyere bebyggelse for lagring, småindustri og boliger.

Eiendomshistorikk

Drammen har gjennom tidene vært en av landets viktigste eksport- og importthavner. I begynnelsen av 1600-tallet var det bare Bergen som hadde større tollinntekter enn Drammen. Det var særlig tømmer og seinere tremasse- og papireksport som ga de store inntektene. Allerede i siste halvdel av 1400-tallet var det tollsted på Kebbervig. Seinere ble virksomheten flyttet til Bragernes og i 1651 til Strømsø. Samtidig la dette grunnlaget for bysamfunnet Strømsø. Bragernes på nordsiden av elva og Strømsø på sørsiden ble forent i kjøpstanden Drammen i 1811.

Tollboden var hovedkontor i et større system av oppsynsposter og ekspedisjonssteder i byen og utover langs skipsleia. Det var vaktus med bolig på Tangen i Drammen som ble avviklet etter brann i 1870. Fra 1831 til bybrannen i 1866 var det også en veierbod på bryggene på Bragernes-siden med to vaktværelser i 2. et. Ved Svelvik ute i Drammensfjorden var det stasjon med både vaktus, pakkbod og betjentbolig for Tollvesenet. På Rødtangen der Drammensfjorden møter Oslofjorden, ble det i 1826 reist en større bolig for tollbetjent og to rorskarer. Denne lå først under tollstedet i Holmestrand, og ble overført til Drammen distrikt i 1884.

Eiendommen var opprinnelig en øy i Drammenselva, Tollbodøen, der det ble bygget en større tollbodbygning i 1752, tegnet av Brede Rantzau. Denne bygningen brant i 1870 og ble erstattet av den nåværende hovedbygningen og en veierbod som sto ferdige i 1878. Det var på det tidspunkt forventet stor økning i varetransporten sjøveis siden det nå var planlagt jernbaner til både Vestfold, Sørlandet og Vestlandet med knutepunkt i Drammen.

Entra Eiendom overtok eiendommen ved opprettelsen av selskapet fra 1. juli 2000. Tollvesenet flyttet ut av hovedbygningen i 2006 og samlet sin virksomhet i det tidligere pakkhuset som ble helt innredt til kontorer. Hovedbygningen har siden vært utleid til privat salgsvirksomhet som visningslokaler og kontorer.

Helt inntil sydøstre ende av tollbodens tidligere pakkhus ligger et havnelager som kommunen fikk oppføre på tollbodens eiendom i henhold til kontrakt av 31.3.1927. På vestsiden av det tidligere pakkhuset står en nyere garasje (trolig oppført etter 2001).

Grunnen de to bygningene står på, er skilt ut som egen eiendom med gnr 111/247 som pr. 2010 ligger som to øyer i gnr 111/246.

Verneverdige bygg

Byggnr: 6607984
GAB nr: 158462133
Navn: Hans Kiærsgate 1B,
hovedbygg
Oppført: 1876 - 1878

Byggnr: 6607985
GAB nr: 158462125
Navn: Hans Kiærsgate 1B,
ekspedisjonsb
Oppført: 1876 - 1983

Sett fra øst med pakkhus og veierbod t.v. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra nordvest med Drammenselva og Tangen kirke i bakgr. t.v. Foto: Jens Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra øst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra nord. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

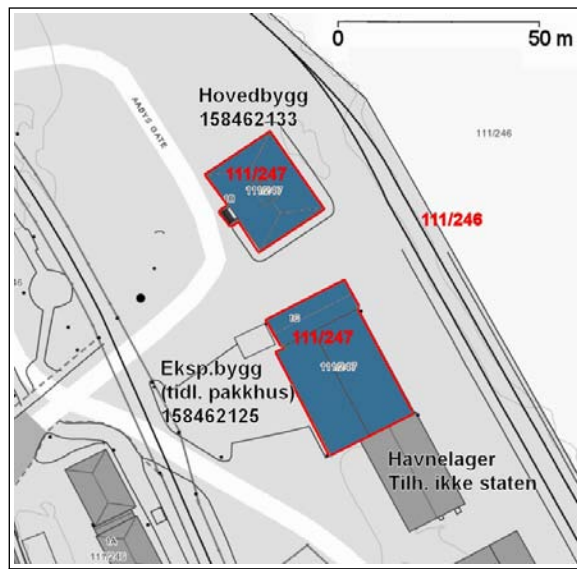
Sett fra syd med pakkhuset fra 1957 t.h. Midt i bildet det kommunale havnelageret som ble oppført på Tollvesenets tomt i 1927. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra øst med det kommunale havnelageret t.v. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	ENTRA
GAB nr:	158462125
Gnr/bnr:	111/247
Oppført:	1876 - 1983
Byggherre:	Tollvesenet
Arkitekt:	Paul Due
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Tollbod
Regulering:	Regulert: Kommunedelplan Sentrum 2006: Bevaringsområde - kulturminner
Vernestatus:	Annet vern: Anlegget er foreslått regulert til spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven i Forslag til bevaringsområder og bevaringsliste for kulturminner i Drammen sentrum utgitt av Drammen kommune i 1993.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Oppført av teglmur i 1 ½ etasje med saltak. Enkel rektangulær bygningskropp. Fasadene er artikulert med lisener og tannsnitt som deler den inn med store rammer. Over vinduene på nordre langsida er det murt stikkbuer i relief. Tidstypisk bruksbygg i historistisk stil.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som veierbod 1876-78 inntil et eldre pakkhus fra 1840 som senere er revet (dette har vært forekkslet med eldste del fra 1876-78 i det nåværende bygget). Taket endret i 1902, trolig fra en løsning med oppstikkende gavlvegger over takflatene. Ominnredet 1955-56 til gang, pakkhus og toalett i 1. etasje og på loftet møterom og spisesal med tekjøkken. Nytt pakkhus oppført ved siden av sydøstre langsida 1957 etter riving av det gamle. Det nyere pakkhuset tilbygget langs hele elvesida ca 1983. Pakkhusrommet i den eldste delen fra 1878 omgjort til kontorer senest i 2006.

Bygningshistorikk

1876	1878	Oppført en veierbod i grunnmur på samme tomt som veierboda som brant i 1870. Bygningen ble planlagt oppført med forbindelse til et pakkhus fra 1840, med samme høyder, men med lavere romhøyde enn i pakkhuset slik at det ville bli et rommeligere loft over. Arealet i dette nybygget var planlagt til 270 kv. alen (den eldre delen var 855 kv. alen) hvorav 1/8 ville medgå til en større vekt og en skrivepult, resten pakkbodareal. (Storthings Prp. No. 1 D. 1876, s. 23-29). Denne veierboda er den bygningen som fremdeles står på tomten mens det eldre pakkhuset (administrativt fredet 1934) ble revet ca 1955 (kilder: se nedenfor under 1955). Veierboda ble frem til ombygging 1955 beskrevet som inneholdende to rom og et loft.
1902		Nye gulv innlagt i det ene veierbodrommet. To skråtak anlagt over. (St. medd. nr. 10 1903-1904). Opplysningen om takene kan bety nye tak i stedet for en eldre løsning med gavlveggene stikkende opp over takflatene.
1955	1957	Veierboda fra 1878 ominnredet til entre, pakkhus, WC m.v. Loftet innredet til vaktrom, spisesal med tekjøkken og møterom. (St. meld. nr. 10 1958). Pakkhuset fra 1840 var planlagt delvis bevart og reparert og delvis fornyet, men ble med tilslutning fra Riksantikvaren i sin helhet erstattet av nybygg etter uforutsette bygningstekniske problemer. Prosjektert av Riksarkitekten, fullført mars 1957. (Brev fra Riksarkitekten til Riksantikvaren 15.11. og 9.12.1955, Riksantikvarens arkiv). Det ble også oppført ca 310 kvm i tillegg til det tidligere pakkhusarealet med ekspedisjonsrom, vektrom m.v. (St. meld. nr. 10 1958 og 1962-63).
1983		Pakkhuset utvidet ca 1983 med tilbygg langs hele langsida mot elven. (Opplyst av Entras tilsynsmann 2008).
1998		Vinduene skiftet ut ca 1998 og ny hovedinngangsdør kopiert etter gammelt foto. (Opplyst av Entras tilsynsmann 2008).
2006		Hele tollstedets virksomhet samlet i det tidligere pakkhuset og veierboda.

Vern

Formål:	Verne Drammen tollbod som et arkitektonisk, arkitekturhistorisk og tollhistorisk viktig ledd i norsk historie og i Drammens bybilde.
Begrunnelse:	Den tidligere tollboda (hovedbygningen) og veierboda fra 1878 med senere tilbygget pakkhus fra 1957 og ca 1983 er velformete og typiske bruksbygg for sin tid og fremstår som representative og vesentlige innslag i Drammens bybilde. De er spesielt verdifulle sett i sin historiske og miljømessige sammenheng.
Omfang:	Bygningens eksteriør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 0
Interiørnavn: Interiør generelt
Beskrivelse: Alle interiører er om- og nyinnredet i nyere tid. Ingen opprinnelige innredningsdetaljer er bevart.

BYGNING 6607985 Hans Kiærsgate 1B, ekspedisjonsb

Kompleks 2482001 Hans Kiærsgate 1B, Drammen

Sett fra vest. Kommunalt havnelager på statens tomt i bakgr. t.h. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra nord. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra vest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra øst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

BYGNING 6607985 Hans Kiærsgate 1B, ekspedisjonsb

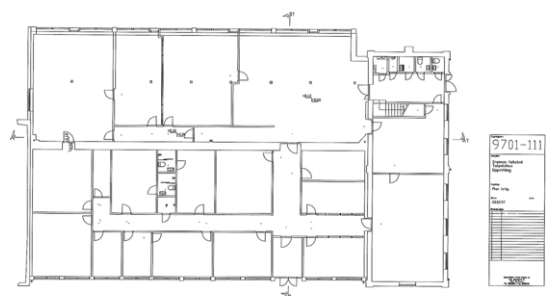
Kompleks 2482001 Hans Kiærsgate 1B, Drammen

Sett fra sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Hovedinngangen til den tidligere veierboden fra 1878 sett fra nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

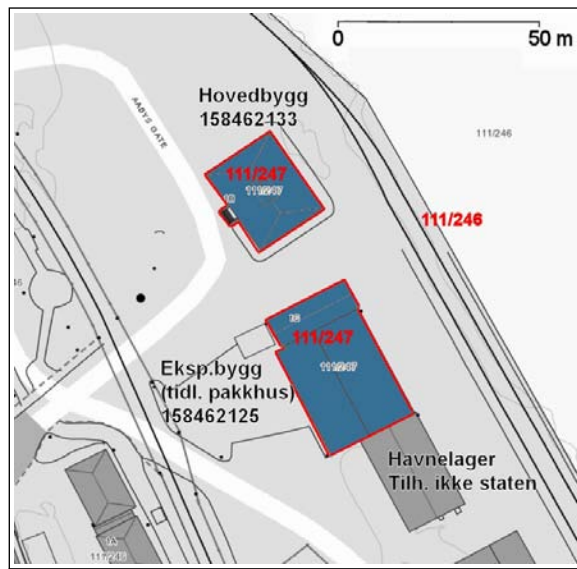
Plan 1. etasje. Den gamle delen t.h. Opphavsrett: Entra.

Nyere kontorinnredning i den tidligere veierboden fra 1878. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	ENTRA
GAB nr:	158462133
Gnr/bnr:	111/247
Oppført:	1876 - 1878
Byggherre:	Tollvesenet
Arkitekt:	Paul Due
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Handel
Bygningsart:	Tollbod
Regulering:	Regulert: Kommunedelplan Sentrum 2006: Bevaringsområde - kulturminner
Vernestatus:	Annet vern: Anlegget er foreslått regulert til spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven i Forslag til bevaringsområder og bevaringsliste for kulturminner i Drammen sentrum utgitt av Drammen kommune i 1993.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Oppført i pusset teglmur i to etasjer med lavt valmtak.

Den lave underetasjen har yttervegger som skråner utover og gir et tydelig preg av soliditet tilpasset etasjens opprinnelige funksjon som pakkhus. Dette understrekes ytterligere av pakkhusportenes jernbeslag og meget kraftige omramninger samtidig som sokkelen er markert med store, hugne granittblokker. Dekke over pakkhusetasjen utført som brannsikre, teglmurte sylinder-segmenthvelv på jerndragere.

Meget markant og særpreget bygning med tidstypisk blanding av stilarter. Hovedetasjens dører og vinduer karakteriserer bygningen som typisk for 1800-tallets rundbuestil som kunne blande elementer fra både romansk stil og den florentinske renessansen. Bygningens fire hjørner er markert med hver sin slanke søyle med nyromansk terningkapitel som i likhet med hovedinngang og pakkhusporter er preget av middelalderformer. Gesimsens konsoller gir derimot et stilpreg av renessanse. Denne stilblandingen går også igjen i interiørens forholdsvis rike detaljering.

Bygningen står angivelig i stor grad med opprinnelige farger utvendig og innvendig etter restaurering og oppussing i flere etapper 1981-2007.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som erstatning for den gamle tollboden fra 1750 på samme sted, som brant i 1870. Arkitekt var Paul Due (ikke G.A. Bull). Benyttet til pakkhus i underetasjen og til kontorer i hovedetasjen. Nytt hvelv bygget og tollkasserkontorene ombygget rundt 1930. Tollvesenet flyttet ut av bygningen i 2006 for å samle all sin virksomhet ved distriktstollstedet i det tidligere pakkhuset og veierboden ved siden av. Tollstedets tidligere hovedbygning har siden 2007 vært leid ut til visningslokaler og kontorer for et innredningsfirma.

Bygningshistorikk

1876	1878	Oppført i mur i en etasje over høy underetasje på bakkeplan. Underetasjen inneholdt tre hvelvede pakkhusrom og tre brenselrom. I hovedetasjen ti værelser rundt en sentral vestibyle med overlys. (Storthings Prp. No. 20 1884).
		Arkitekt var Paul Due (ikke G.A. Bull som er ofte gjengitt gjetning). I følge planene skulle et av rummene i kjelleren være frostfritt lagerrom for vin. Det ble forutsatt at alle kontorer skulle ha direkte utgang for publikum, og løsningen med en sentralt plassert, kvadratisk vestibyle ble valgt som mest hensiktsmessig og plassbesparende. De enkelte kontorer var planlagt slik: To for tollinspektøren og en fullmektig (alternativt en skriver), to for tollkassereren og hans fullmektig, et for overtollbetjentene, et for pakkhusforvalteren, to for undertollbetjentene og 2 for rorskarene. I forbindelse med de mange rom for undertollbetjenter og rorskarer ble det argumentert med at det trengtes tilstrekkelig plass og nok luft der funksjonærene kom inn fra tjeneste, ofte med vått reisetøy. Av undertollbetjenter var det dessuten hele 13 stykker. Oppdeling i to rom for underbetjenter og rorskarer ville dessuten spare fyringsutgifter for nattevaktskiftene når bare et av to rom skulle varmes opp. (Storthings Prp. No. 1 D. 1876, s. 23-29).
1888	1889	Østre og vestre takflater omtaket (St. Prp. No. 48 1892).
1900		Overlyset omlagt med tykt glass og nytt gulv av keramiske fliser i sentralhallen (St. medd. nr. 10 1903-1904).
1929	1930	Tollkasserkontorene ominnredet og nytt hvelv oppsatt. Div. utbedringsarbeider, vannklosett m.v. innredet i kjelleren. Bygningens forfatning omtalt som mindre god.(St. med. nr. 10 1932).
1932	1933	Sentralvarmeanlegg innlagt. (St. med. nr. 10 1936).
1978		Bygningen sandblåst i forbindelse med utvendig oppussing (rapport Odd Helland 27.7.1978, Riksantikvarens arkiv). Nyere stålrammer i overlysvinduene trolig fra rundt denne tid.
1981	1983	Oppusset tre kontorer 1981 og noen flere i 1983, prosjektert av int.ark. Bente Nærup Hefte i samarbeid med og på grunnlag av begrensede undersøkelser ved Riksantikvaren 1981. Delvis opprinnelige farger gjenopptatt. (Brev og rapporter 1981 og 1983, Riksantikvarens arkiv).
1994		Utvendig reparert med kalk/semest og malt med silikatmaling, angivelig i opprinnelige farger etter nye fargeundersøkelser (telefonnotat v/TRS 12.9.1994, Riksantikvarens arkiv).
1997	1998	Alle himlinger pusset opp 1997. Tidl. kledning av papir på strie kledd med gipsplater. Sprinkleranlegg innlagt 1998. (Opplyst av Entras tilsynsmann Braathen 2008).
2000		Innvendig oppussing og fargerestaurering av entre og sentralhall i samråd med fylkeskonservator G. Helgen (Opplyst av Entras tilsynsmann Braathen 2008).
2006	2007	Tollvesenet flyttet all virksomhet ut av denne bygningen til det tidligere pakkhuset ved siden av i 2006. Lokalene utleid til kontorer og visningsrom for Kontorcompagniet som har gjennomført oppussing av kontorer og deler av underetasjen etter Entras retningslinjer. (Entras hjemmesider pr. 27.12.2007).

BYGNING 6607984 Hans Kiærsgate 1B, hovedbygg

Kompleks 2482001 Hans Kiærsgate 1B, Drammen

Vern

Formål:	Verne Drammen tollbod som et arkitektonisk, arkitekturhistorisk og tollhistorisk viktig ledd i norsk historie og i Drammens bybilde.
Begrunnelse:	Den tidligere tollboden (hovedbygningen) og veierboden fra 1878 med senere tilbygget pakkhus fra 1957 og ca 1983 er velformete og typiske bruksbygg for sin tid og fremstår som representative og vesentlige innslag i Drammens bybilde. De er spesielt verdifulle sett i sin historiske og miljømessige sammenheng.
Omfang:	Hovedbygningens eksteriør og interiør. Ekspedisjonsbyggets (tidl. pakkhus) eksteriør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 0

Interiørnavn: Interiør generelt

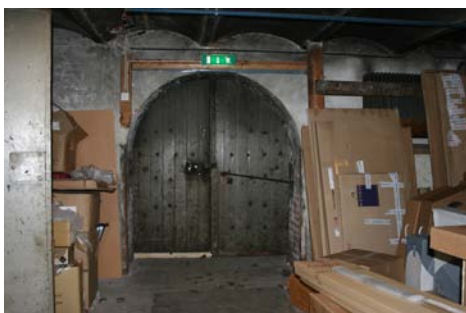
Beskrivelse: Interiørene er forholdsvis rikt og kraftig detaljert med opprinnelige brystpaneler, stukkarbeider, dører og listverk bevart i meget stor grad. Her sett fra sentralhall mot entre og hovedinngang der det er kjellernedgang på hver side av ytterdøren.

Interiørnr: 100a

Interiørnavn: Pakkhusetasje

Beskrivelse: En del rom brukes som kjeller og lager. Dekket over pakkhusetasjen er brannsikret med teglmurte sylinderveiv på jerndragere.

Interiørnr: 100c

Interiørnavn: Pakkhusetasje

Beskrivelse: Et par rom er innredet til møterom og visningslokaler for den nyere forretningsvirksomheten. Åpne rørføringer.

Interiørnr: 200b

Interiørnavn: Hovedetasje

Beskrivelse: Et murt skap med jerndør er trolig et eldre hvelv, men røper at det ene kassererkontoret kan ha vært her. Ved siden av døren t.v., inn til det andre kassererkontoret er det en liten luke for levering av post. Den har dør på begge sider av veggen.

Interiørnr: 300a

Interiørnavn: Loft

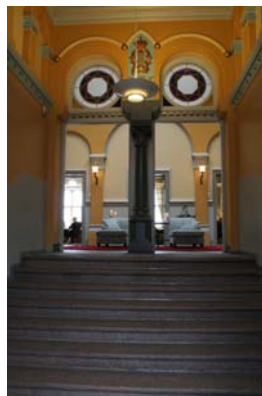
Beskrivelse: Loftet er uinnredet.

Interiørnr: 10

Interiørnavn: Entre

Beskrivelse: Entreen har trapp opp til hovedetasjens sentralhall og nedgang til pakkhusetasjen. Over trappen Oscar 2s monogram.

Interiørnr: 100b

Interiørnavn: Pakkhusetasje

Beskrivelse: Bevart vekt nedfelt i gulvet forteller at det har vært veierbod også i denne bygningen.

Interiørnr: 200a

Interiørnavn: Sentralhallen

Beskrivelse: Sentralhallen har overlys og et arkitektonisk grep der veggene løses opp i pilasterbårne arkader.

Interiørnr: 200c

Interiørnavn: Hovedetasje

Beskrivelse: De fleste tidligere kontorene har kraftige brystpaneler. I bakgr. en kraftig hvelvdør, trolig fra rundt 1930.

Interiørnr: 300b

Interiørnavn: Loft, overlyssjakt

Beskrivelse: Overlyset er fremdeles i bruk, men supplert med elektrisk lys.

BYGNING 6607984 Hans Kiærsgate 1B, hovedbygg

Kompleks 2482001 Hans Kiærsgate 1B, Drammen

Vestfasaden med hovedinngangen. Opphavsrett: Entra.

Sett fra sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra nord. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Søndre del av østfasaden mot elven. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Hovedinngangen sett fra sydvest. Inngang til brenselrom i underetasjen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Nordre hjørne sett fra nordvest. Mange riss etter setningskader. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

BYGNING 6607984 Hans Kiærsgate 1B, hovedbygg

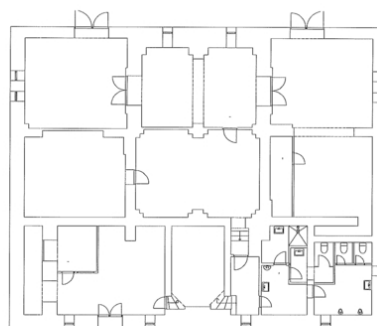
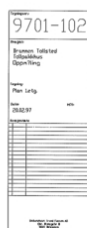
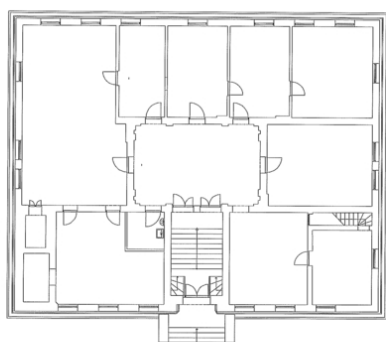
Kompleks 2482001 Hans Kiærsgate 1B, Drammen

Elvefasadens midtakse. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Typiske innvendig dører. Kraftige detaljer, og geriktene er sammenkomponert med brystpanelets bekroning. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008

Plan hovedetasje, kontoretasje. Opphavsrett: Entra.

Plan underetasje, tidligere pakkhusetasje. Opphavsrett: Entra.

Fra sentralhall mot hovedinngang. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Entre med trapp opp til sentralhallen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.